

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Valerii Andreae Desselii Erotemata Ivris Canonici

Andreas, Valerius

Francofurti & Lipsiae, 1720

Jus Civile Romanum sive Imperatorum, quod vulgo Leges appellatur,
conditum partim ante Divisionem Romani Imperii in Occidentale &
Orientale, partim post Divisionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63277)

JUS CIVILE ROMA- NUM sive IMPERATORUM,

quod vulgo LEGES appellatur, conditum
partim *ante Divisionem Romani Imperii in
Occidentale & Orientale*, partim post
Divisionem.

Quod *ante Divisionem* compositum, vo-
catur CORPUS JURIS CIVILIS sive JU-
STINIANEI: Et traditum est generaliter in
IV. Voluminibus, quæ *Libri Legales* dicun-
tur, ut sunt:

I. INSTITUTIONES.

II. DIGESTUM.

III. CODEX.

IV. AUTHENTICUM.

Et quanquam (si primam eorundem compo-
sitionem spectemus) non hoc ordine editi
sint, tam quia hoc ordine Libris Juris con-
tinentur, eundem hic quoque observandum
putavi.

I. *INSTITUTA sive INSTITUTIONES*
editæ sunt post DIGESTUM & primam
compositionem CODICIS (ante tamen *se-*
cundi Codicis, quem nunc habemus, com-
pilationem) per Magnificum Magistrum
TRIBONIANUM, *Questorem Sacri Palatii*
cum THEOPHILO & DOROTHEO, Viris

Illustribus, ut in proæm. harum Instituti
dicitur. Et est hic *Libellus* veluti *Men-*
& *Epitome* totius JURIS CIVILIS, in
brevis & iusta ratione comprehen-
sio quicquid in *Summa* pertinere videtur ad
agnitionem eorum, quæ in Univerſo Co-
re Juris copioſiſſime tradita ſunt, juxta
Philippi Melancht. Diſtichon.

*Continet hic Legum tenuis Præcepta
bellus.*

Primaque Romani ſemina Iuris habet.

Dividitur autem in IV. Libros Partium
hi iterum in *Titulos*; iſti in *Paragraphos*
non in *Leges* nec *Canones* vel *capita*; ſed
tem interdum quando longi ſunt in.

PRIMUS tractat de
Iure in genere & de Per-
sonis.

XXVI.

SECUNDUS us-
que ad.

XXV.

TERTII Tit. deci-
mum quartum de Ob-
ligationibus, agit de re-
rum dominio; In altera
Libri Tertii parte & quin-
que primis.

XXX.

Et habet Titulos

LIBER }
QVARTI Libri Titu-
lis differitur de Obliga-
tionibus; Deinde a Ti-
tulo Sexto hujus Libri
usque ad decimum sex-
tum agitur de actionibus.
Tandem in Tribus po-
stremis Titulis tractatur
materia de Iudiciis.

XVIII.

Summa omnium Titulorum. XCIX.

Et allegatur in Institutioni-
bus sic:

Primo nominatur Liber, §. non partialis
sed Institutionum) postea Titulus; deinde
§. Exmpl. Instit. de Instit. & Iur. §. Iuris
Præcepta. h. e. In Institutionibus sub Titulo
de,

de *Iustitia & Iure*, paragrapho, quae
Juris Præcepta. Vel *Instit. de Jur.* per
 h. e. Institutionibus sub Titulo de
 sonarum paragrapho illius Tituli qua
 tatissimum nunc est præponere § & po
 re determinationem Tituli, ut §. *enau*
ros Inst. de exhered. Aliquando sic
Inst. de hered. qual. & diff. h. e. in per
 Tituli Institutionum, qui est de her
 qualitate & differentia. Et sic cuique
 allegandi modus placet.

II. *DIGESTUM* dicitur vel quia
 JUSTINIANUS ibi non confuse, (quae
 modum antea erant) *jurâ* proposuit, sed in
ordine digessit; Vel quia omnia *liber*
 ibi digeruntur & solvuntur. Et collecta
 hic Liber ex veteri *jure*, quod ab *Urbe*
na condita & a tempore ROMULI usque
 tempora JUSTINIANI Imperatoris,
 per mille trecentos annos, confuse statuta
 it; & extenditur pene in duo millia *liber*
 & plus quam *trecenta millia* veterum
 ut habetur l. 2. §. 1. C. de *Vet. jur. enucl.*

Vocatur etiam hic Liber PANDECTA
 πᾶν. & δέχομαι, quasi omnia in se continens,
 hendens, quia omnes materias Juris per
 sine tractatas continet.

Dividitur autem hic Liber Pandectarum

secundum JUSTINIANUM d. l. & l. 3. §. 2.
eod. dupliciter

Vel quoad } formam in L. Libros.
              } materiam & numerorum
                  naturam five harmo-
                  niam in VII. partes vel
                  Tractatus.

*Quinquaginta illi Libri in tri-
bus voluminibus continentur,
quorum*

I.	} vocatur }	DIGESTUM <i>Vetus</i> , quod habet XXIV. Libros par- tiales.
II.		DIGESTUM <i>Infortiatum</i> , (quod ideo infortiatum dicitur, quia multas for- tes Leges in se habet, con- tinet enim Dispositiones ultimarum Voluntatum) & habet XIV. Libros.
III.		DIGESTUM <i>Novum</i> & ha- bet XII. Libros.

*Connumeratis omnibus his Libris erunt L. qui
habent CCCCXXXVIII. Titulos.*

Par.

- 1. Inscibitur τὰ πρῶτα, quo significantur *Iuris Primordia*.
- 2. De *Iudiciis* tam realibus Universalibus, quam realibus *Particularibus* &c.
- 3. De *rebus creditis*, ubi habentur *contractus nominati* vel *innominati*.
- 4. *Qui & Umbilicus* vocatur, continet *Varia Jura*.
- 5. *Qui* inscribitur de *Testamentis*, continet *explicationem Ullimarum Voluntatum*.
- 6. Exponit bonorum possessiones, jus omne, quod de gradibus & affinitatibus descendit.
- 7. Agit de *Stipulationibus* seu *Verborum Obligationibus*, de *delictis, penis, &c.*

Partium sive tractatum.

Et continet sub se Digestor. Librum.

1. 2. 3.
 5. 6. 7.
 10. 11.
 12. 13. 14.
 16. 17.
 19.
 20. 21. 22.
 23. 24. 25.
 26. 27.
 28. 29.
 31. 32. 33.
 35. 36.
 37. 38.
 40. 41.
 43. 44.
 45. 46.
 48. 49.

Hæc omnia plenius tractata peti possunt
ex supra dictis *Codicis II.*

Scribitur autem *Digestum* vel *Pandectæ*
in *Abbreviatione* vel per D. magnum; vel per
duo f. ut ff. Cur autem per ff. scribatur non
conveniunt *Opiniones*. Alii conjiciunt, quod
quia per duos *Imperatores*, quorum quivis
FRIDERICUS nominabatur, ex tenebris
productum & postea maturius ruminatum est
Digestum, a nomine cujuslibet sumptam esse
primam literam f. Nonnulli putant, quia
πανδέκται per π scribuntur; Veteres initium
hujus Libri saltem solitos fuisse cum accentu
in allegationibus ponere π: & sic postea
ex ignorantia Græcarum literarum *librarios*
pro π corrupte ff. scripsisse. Quidam dicunt
esse arbitrium, nec esse aliquam rationem
hic investigandam. Penultimam tamen sen-
tentiam puto plausibiliorem.

Quando in Digestis allegatur, ponitur in
principio nomen Libri (non partialis Vete-
ris, *Infortiati* vel *Novi*, de quibus supra; sed
generaliter) D. vel ff. frequentissime tamen
ff. postea Titulus; deinde Lex cum sua de-
terminatione vel numero; & si lex habet §.
ponitur ille ejusque vel determinatio vel nu-
merus saltem, vel utrumque. *Exempl. ff. de*
inoff. Test. l. Papinianus 8. §. si conditioni 10.
h. e. In Libro Digestorum vel Pandectarum
sub

sub *Titulo* de inofficioso Testamento, octava, quæ incipit; *Papinianus*, & ejusdem *Paraphrasi* decimo; qui inchoatur in *conditioni*. Vel proponitur *Lex & §. Lib* & deinde collocatur *Titulus* (qui modus hodie apud *JCTos* frequentissimus quidem vel sine numero, sola determinatione *Legis & §.* adhibita ut: *l. Servius §. si ff. de riv. h. e.* In *Titulo Pandectarum* de *vis, lege*, quæ incipit *Servius §. si aqua*. In numero saltem *Legis*, sine determinatione ponitur ut: *l. ii. §. ff. ad l. Falcid. h. e.* undecimæ *paraphrasi* quarto *Pandectarum* sub *Titulo* ad *legem Falcidiam* &c.

NOTA.

In antiquis editionibus *Iuris Canonici* quando in glossis allegatur *textus Pandectarum*, tum non additur principio *legis* I. sed sine ea ponitur, quemadmodum in *re canonico initio capituli* non semper *capitulum* ponitur, ut *ff. de his, que in fraud. cred. pignus*. Item: *ff. de off. prof. illicitas §. n. n. n. It. ff. de preca. cum precario §. i.*

III. CODEX. Continet *Statuta, Rescripta, & diversa Præcepta* sive *Rescripta Imperatorum*.

Et quamvis communiter loquendo *Codex* dicatur quilibet *Liber* in se habens *diversos* *libros* *partiales*: tamen fuerunt ante

pora JUSTINIANI tres *Codices*, scil. *Codex Gregorianus, Hermogenianus & Theodosianus*, ex quibus tribus *Extravagantibus Codicibus IUSTINIANUS, Imperator* fieri fecit unum, quem suo nomine intitulavit *Codicem Iustinianum*, qui tamen hodie non exstat: Nam post compositionem *Institutionum* cum videret *Imperator* priori *Codici* editioni multum deesse, huius *Codici* emendationem & secundam eius editionem *Tribonianum* suscipere iussit, qui *Codicem* longe emendatiorem edidit, quibusdam demtis, multis *Novis Constitutionibus* additis, quæ in priore editione non exstabant; ut videre est *tot. tit. de emendat. Cod. Iustiniani & secun. eius edit.* Atque hic est quo hodie inter reliquos *Libros Iuris* utimur, & vocatur etiam ideo *Codex repetite Prælectionis*.

Dividitur autem in *XII. Libros*, quorum *Ultimi tres* longe post *primos Novem* compositi sunt, hinc etiam raro leguntur a *Doctoribus*.

D

I. agit

I. agit de *Iure Sacro*,
Legibus, *Rescriptis*,
Magistratibus; & re-
spondet proportio-
ne primo Libro Di-
gestorum.

LI.

II. Proportione respon-
det *Secundo Tertio*
& *Quarto* Libris ff;
tractat enim easdem
materias, saltem ad
calcem adjiciuntur
aliis tres *Libri de Sa-
tis dando*, de *Formu-
lis* & de *Iuramento*
calumnia.

LVIII.

III. Respondet secun-
da quarti Digesto-
rum.

XL.

IV. tertiæ parti; sed in-
feritur tractatus de
Probationibus, quem
ff, receperunt in
quarta parte.

XLV.

V. tractat de *Sponsa-
libus*, *Nuptiis* & aliis
Iuribus inter *Virum*
& *Uxorem* & de
Tutelis, *Curationi-
bus*.

LXXXV.

Et habet Titulos

VI.

VI. agit de bonorum possessionibus, Ultimis Voluntatibus & successione legitima.	LXI.
VII. de Manumissionibus & liberalio causa, de domini, possessione, praescriptionibus & missione in possessionem.	LXXV.
VIII. De Interdictis, pignoribus, exceptionibus, stipulationibus, liberationibus, evictionibus, patria potestate & denotationibus.	LIX.
IX. de Criminibus.	LI.
X. de Iure Fisci & de Iure municipali.	LXXVIII.
XI. de Universitatibus & censibus.	LXXVIII.
XII. de Dignitatibus & Apparitoribus.	LXIV.

Et habet Titulos

Summa omnium Titul. DCCLVIII.

Allegatur hic

Eodem modo, quod in *Pandectis*, in quo loco si ponitur magnum C. quod *dicem* denotat: ut *l. properandum* 13. §. 4. *autem* 4. C. de *Iudi.* h. e. in Titulo Codicis *Iudiciis* l. 13. & §. 4. vel sine determinato solo numero ponitur, ut *l. 23.* §. 1. C. de *Vellej.* Et quicquid in allegationibus *Distorum* dictum, tam de *Veterum* glosis, quam *Neotericorum* allegandi modo, etiam hic cum habet.

NOTA.

In ultimis tantum *tribus* libris *Codici* sine allegationis additur numerus *librorum* C. de *Iure fisci* l. 1. lib. 10. Et sic in *rebus* Magis etiam necessarium est, quosdam *rum* trium *Librorum* *Titulos* plenus *quia* sunt in illis valde inusitati & infrequentes *Tituli*, cum in *Scholis* legendo non frequententur prout reliqui *IX. Libri.*

Observandum etiam

In *Codice* aliquando allegantur *Antiquae*, quae ex *Novellis* ab *IRNERIO* in *Epitome* sunt redactae & *Codici* sub convenientibus *titulis* inserta, quae ut a *Legibus* *Codici* dignosci queant, aliis *characteribus* excutuntur & allegantur sic. In *C. de Episc.* & C.

Auth. generaliter h. e. In Codice sub Titulo de Episcopis & Clericis in *Authentica* ibi incorporata, quæ incipit: *Generaliter*. Vel sit: *Auth. bona damnatorum* C. de bon. prescript. § *damnat.* It. *Auth. licet*. C. de Natural. lib. &c.

IV. *AUTHENTICUM* (& *Authenticarum*) sive *Novellæ Constitutiones* post *Codicem*, rebus *JUSTINIANI* sic exigentibus, sunt conditæ; quæ postea non secundum doctrinæ ordinem, sed temporum plerumque ratione habita (nam hic ordo interdum turbatus fuit (it. *Unum Volumen ab ignoto Autore*, adjectis Titulis, qui varii sunt in variis editionibus conjectæ. Cum autem omnes *Græcæ* faerint conscriptæ, etiam ab *Anonymo interprete* in *Linguam Latinam* de verbo ad verbum sunt translata. *JULIANUS* autem *Antecessor* eas eleganter est interpretatus, sed *Prefationibus* & *Epilogis* amputatis atque ipsis *Decisionibus* in compendiosam breviter redactis. Hoc *JULIANI* opus a DD. vocatur *Liber Novellarum*: Alterum vero opus, quod *versionem* ad verbum continet, & non latum unguem a Verbis contextus recedit, *Authenticum* appellatur. Atque hic in *Scholiis* & *foro* receptum est expulso *JULIANI libro Novellarum*, qui seorsim a cordore *Juris Civilis* impressus exstat.

NOTANDA autem

Hic *differentia* inter *Authenticam* & *Authenticum*. *Authentica* est Lex vel Paragraphus ex *Authentico* desumptus, & libro *Codici* incorporatus, de quo in allegantibus *Codici*, dictum *Authenticum* vero est *Liber Principals*, de quo hic.

Dividitur iste Liber in IX. *Collationes*, quarum quaelibet subdividitur in *Titulos*: hi non in *Leges* sed in *capita* vel *paragraphos*.

Et cum allegatur in *Authentico*, præmittitur primo Nomen Libri cum præpositione *in*; deinde ponitur Titulus; postea subiungitur §. cum sua inceptio; in fine ponitur *quarta collationis*. *Exempl. in Authen. de Leon. §. facimus. Coll. 3.* Item: in *Authen. de trien. & semis. §. consideremus Coll. ead. h. e.* In *Authentico* sub Titulis de Leonibus & de Triente & semisse, paragraphis, incipiunt *Sancimus* & *Consideremus*, *Collatione* tertia. Quoniam apud modernos Ictos hic modus allegandi minus iam frequens sit, qui tantum allegare solent *quotam Novella* & *capitis Paragraphi*. Ut *Novell. 119. cap. hoc quoque 4. ut sponsal. larg. h. e.* *Novella* contestima decima nona, capite quarto, quod incipit: *Hoc quoque* sub Titulo, ut *sponsalitia largitas, &c.* Vel *c. sit igitur licentia 2. Novell. 74. quib. mod. nat. effc. legit. vel in pr. Novell.*

15. in v. nos igitur de defens. Civit. h. e. In præ-
fatione Novellæ decimæ quintæ, in versu
qui incipit; Nos igitur &c. sub Titulo de de-
fensoribus Civitatum. Item: In Epilog. Nov.
1. de hered. & Falcid. h. e. in Epilogo Novel-
læ primæ, cui est Titulus; de hæreditate &
Falcidia, &c.

*Summa omnium Novellarum in Authentico
CLXVIII.*

QUATUOR his Libris PRINCIPALIBUS
adduntur in nonnullis editio-
nibus

Justiniani Edicta

XIII.

Justini Constitutiones.

V.

Tiberii Constit.

*It. Constit. Justiniani, Tiberii
(ex libro Juliani, Antecesso-
ris) IV.*

D 4

Leo-

Leonis Imp. Novellae.

CXIII.

Et constitutiones aliquot Imperatorum Juris Orientalis.

